

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 10

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

TRANSFORMATSIYA JARAYONLARIDA YOSHLARNI QADRIYATLAR ASOSIDA TARBIYALASHNING UMUMNAZARIY VA IJTIMOIIY-FALSAFIY MUAMMOLARI

Ochilova Marjona Botir qizi

Buxoro davlat pedagogika instituti, mustaqil izlanuvchi.

e-mail: ochilovamarjona08@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1510-0460>

Annotatsiya.

Mazkur ilmiy maqolada jadal ijtimoiy-siyosiy, texnologik va sotsio-madaniy transformatsiyalar sharoitida yoshlarni qadriyatlar asosida tarbiyalashning umumnazariy hamda ijtimoiy-falsafiy muammolari kompleks va tizimli ravishda tahlil qilingan. Tadqiqotda globallashuv va jadal raqamlashuv sharoitida yoshlar aksiologik dunyoqarashida yuzaga kelayotgan qadriyatlar devalvatsiyasi hamda anomiya holatlarini keltirib chiqaruvchi omillar metodologik jihatdan ochib berilgan. Muallif tomonidan an'anaviylik va modernlik o'rtasidagi dialektik mutanosiblik, milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarining sintezi, shuningdek, ijtimoiy kapital va habitus konsepsiyalarining yoshlar ijtimoiylashuvidagi o'rni ilmiy tahlil etilgan. Maqolada raqamli media-makon hamda ijtimoiy institutlar (oilalar, ta'lim, mahalla, davlat) sinergiyasining yoshlar ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini rivojlantirishdagi ahamiyati ko'rsatib berilgan. Yakunda yoshlarda aksial immunitet, media-savodxonlik va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish bo'yicha konseptual ilmiy-amaliy tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: transformatsiya, yoshlar tarbiyasi, aksiologiya, qadriyatlar, anomiya, milliy qadriyatlar, umuminsoniy qadriyatlar, ijtimoiy kapital, raqamlashuv, ijtimoiy institutlar, ma'naviy immunitet.

ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ВОСПИТАНИЯ МОЛОДЕЖИ НА ОСНОВЕ ЦЕННОСТЕЙ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

Очилова Маржона Ботир кизи

Бухарский государственный педагогический институт, независимый исследователь.

Аннотация.

В данной научной статье комплексно и системно проанализированы общетеоретические и социально-философские проблемы воспитания молодёжи на основе ценностей в условиях стремительных социально-политических, технологических и социокультурных трансформаций. В исследовании с методологической точки зрения раскрыты факторы, вызывающие девальвацию ценностей и состояние аномии в аксиологическом мировоззрении молодёжи в условиях глобализации и интенсивной цифровизации. Автором проведён научный анализ диалектического соотношения традиционности и современности, синтеза национальных и общечеловеческих ценностей, а также роли концепций социального капитала и габитуса в социализации молодёжи. В статье показано значение синергии цифрового медиапространства и социальных институтов (семьи, образования, махаллы, государства) в развитии духовно-нравственного мировоззрения молодёжи. В заключение предложены концептуальные научно-практические рекомендации по формированию у молодёжи аксиологического иммунитета, медиаграмотности и гражданской ответственности.

Ключевые слова: трансформация, воспитание молодёжи, аксиология, ценности, аномия, национальные ценности, общечеловеческие ценности, социальный капитал, цифровизация, социальные институты, духовный иммунитет.

GENERAL THEORETICAL AND SOCIO-PHILOSOPHICAL PROBLEMS OF EDUCATING YOUTH BASED ON VALUES IN THE PROCESS OF TRANSFORMATION

Ochilova Marjona Botir qizi

Bukhara State Pedagogical Institute, Independent Researcher.

Abstract.

This scientific article provides a comprehensive and systematic analysis of the general theoretical and socio-philosophical issues of values-based youth education in the context of rapid socio-political, technological, and sociocultural transformations. The study methodologically examines the factors contributing to the devaluation of values and the emergence of anomie in the axiological worldview of young people under conditions of globalization and accelerated digitalization. The author presents a scientific analysis of

the dialectical relationship between tradition and modernity, the synthesis of national and universal human values, as well as the role of the concepts of social capital and habitus in youth socialization. The article highlights the significance of the synergy between the digital media environment and social institutions (family, education, mahalla, and the state) in developing the spiritual and moral worldview of young people. Finally, conceptual scientific and practical recommendations are proposed for fostering axiological immunity, media literacy, and civic responsibility among young people.

Keywords: transformation, youth education, axiology, values, anomie, national values, universal human values, social capital, digitalization, social institutions, spiritual immunity.

Kirish. XXI asrning birinchi choragida global miqyosda kechayotgan texnologik, sotsiomadaniy va ijtimoiy-siyosiy transformatsiyalar jamiyatlarning strukturaviy asoslarini, ijtimoiy institutlar dinamikasini hamda shaxsning aksiologik (qadriyatli) mo'ljallarini tubdan o'zgartirmoqda. Postindustrial va raqamli sivilizatsiyaga o'tish bosqichida demografik hamda ijtimoiy-ruhiy jihatdan eng ta'sirchan, harakatchan va bag'oyat moslashuvchan bo'lgan yoshlar qatlamining ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini shakllantirish masalasi har bir jamiyatning milliy xavfsizligi va barqaror taraqqiyotining hayotiy-strategik omiliga aylanmoqda.

Jamiyat transformatsiyasi — bu shunchaki institutsional yoki iqtisodiy islohotlar yig'indisi emas, balki, eng avvalo, ijtimoiy munosabatlarning eski modellari va normativ-qadriyatli tizimlarining o'z samaradorligini yo'qotishi hamda yangi ijtimoiy munosabatlar va aksiologik orientatsiyalarning qaror topish bosqichidagi murakkab dialektik jarayondir [1, b. 45]. Ushbu murakkab va ziddiyatli sharoitda yosh avlodni qadriyatlar asosida tarbiyalashning umumnazariy va ijtimoiy-falsafiy muammolarini tizimli tadqiq etish, qadriyatlarning qadrsizlanishi va qadriyatlar tizimining zaiflashishi yoki inqirozga uchrashi holatlarini metodologik jihatdan tahlil qilish zamonaviy ijtimoiy-gumanitar fanlar oldida turgan dolzarb vazifalardandir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ijtimoiy harakat va subyektiv motivatsiyaning qadriyatlar bilan uzviy bog'liqligi M. Veberning «Ijtimoiy munosabatlar va harakat nazariyasi» asarida chuqur ilmiy asoslangan. Veber har qanday ijtimoiy harakat subyekt tomonidan unga beriladigan ichki ma'no va qadriyatlar orientatsiyasiga tayanishini va transformatsiya davrida ushbu ma'no-qadriyatlar tizimi o'zgaruvchan xarakterga ega bo'lishini ko'rsatadi.

Ijtimoiy institutlarning barqarorligi va funksional tartibi masalasi T. Parsonsning «Ijtimoiy harakat strukturasi» asarida hamda R. Mertonning «Ijtimoiy nazariya va ijtimoiy struktura» tadqiqotida struktural-funksionalizm nuqtayi nazaridan tahlil qilingan. Merton va E. Dyurkgeymning «Jamiyatda mehnat taqsimoti» hamda «O'z-o'zini o'ldirish» asarlarida ilgari surilgan anomiya nazariyasi jamiyatdagi keskin transformatsiyalar davrida an'anaviy me'yor va qadriyatlarining yemirilishi hamda yangilarining hali to'liq shakllanmasligi natijasida yuzaga keladigan motivatsion disorientatsiya va «qadriyatlar devalvatsiyasi» holatini metodologik jihatdan atroflicha izohlab beradi.

Ijtimoiy kapital, habitus va raqamli sivilizatsiya nazariyalari yoshlar ijtimoiylashuvi va ularning qadriyatli mo'ljallarini mikro va mezo darajada tushuntirishda P. Burdyening «Ijtimoiy makon sotsiologiyasi» va R. Putnamning «Bovlingda bir o'zi» asarlari muhim o'rin tutadi. Bourdieu tomonidan kiritilgan habitus konsepsiyasi shaxsning ichki dispozitsiyalari hamda o'zlashtirgan qadriyatlar qolipini tushuntirsa, Putnamning ijtimoiy kapital nazariyasi jamiyatdagi o'zaro ishonch rishtalari va institutsional resurslarning yoshlar fuqarolik mas'uliyatini oshirishdagi o'rnini ko'rsatadi.

E. Giddensning «Jamiyat tuzilishi: Strukturallashuv nazariyasi chizgilari» asarida esa agent (yoshlar) va struktura (institutsional-qadriyatli muhit) o'rtasidagi ikkilik bartaraf etilib, yoshlar qadriyatlar tizimining passiv obyekti emas, balki ularni faol ravishda qayta yaratuvchi va transformatsiyalovchi subyekt ekanligi ta'kidlanadi. Postindustrial va raqamli jamiyatda qadriyatlar o'zgarishi R. Inglehartning «Madaniy evolyutsiya» asarida atroflicha tadqiq qilingan bo'lib, u axborot muhiti ta'sirida «omon qolish» qadriyatlaridan «o'z-o'zini namoyon qilish» va erkinlik qadriyatlariga o'tish tendensiyasini o'rgangan.

Milliy ijtimoiy-falsafiy va aksiologik tadqiqotlar O'zbekiston sharoitida transformatsion jarayonlar va yoshlar aksiologiyasini o'rganishda milliy olimlarning ilmiy izlanishlari alohida qimmatga ega. A. Abdullayevning «Transformatsiya jarayonida jamiyat va shaxs munosabatlari dialektikasi» monografiyasida jamiyat modernizatsiyasining shaxs ma'naviy-axloqiy qiyofasiga ta'siri dialektik metodologiya asosida tahlil etilgan. Sh. Qahhorova o'zining «Globallashuv sharoitida yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishning ma'naviy-axloqiy omillari» nomli doktorlik dissertatsiyasi avtoreferatida globallashuv va mafkuraviy xurujlar sharoitida yoshlarda aksiologik immunitet va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish omillarini tadqiq etgan.

Yuqoridagi adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlarda ijtimoiy-falsafiy va sotsiologik yondashuvlar alohida-alohida va muayyan qirralari bo'yicha o'rganilgan bo'lsa-da, zamonaviy transformatsiya sharoitida yoshlarni qadriyatlar asosida tarbiyalashda raqamli mediamakon va ijtimoiy institutlar (oilal, ta'lim, mahalla, davlat) sinergiyasini umumlashtiruvchi yaxlit umumnazariy-metodologik tadqiqotlarga bo'lgan ehtiyoj saqlanib qolmoqda.

Tadqiqot nazariy-konseptual xarakterga ega bo'lib, unda analiz, sintez, umumlashtirish, dialektik, tizimli, aksiologik, institutsional, strukturaviy-funksional va komparativ tahlil, tarixiylik metodlaridan foydalanildi.

MUHOKAMA

Ijtimoiy-falsafiy va aksiologik tahlil nuqtayi nazaridan qadriyat kategoriyasi shaxs va jamiyatning ma'naviy-

borliqiy (ekzistensial) tayanchi, ularning ijtimoiy voqelikka, o'zgalarga hamda o'z-o'ziga bo'lgan munosabatini tartibga soluvchi, xulq-atvor va motivatsiya tuzilmasini belgilovchi tayanch koordinatadir. Globallashtirish va jadal raqamlashtirish sharoitida qadriyatlar tizimida ikki qutbli dialektik tendensiya ko'zga tashlanadi: bir tomondan, unifikatsiya va vesternizatsiya ta'sirida utilitar-pragmatik, individualistik hamda iste'molchilik (konsyumerizm) kayfiyatining ortishi, ikkinchi tomondan, milliy o'zlikni anglash, ilmiy-tarixiy xotirani tiklash hamda milliy-madaniy ildizlarga qaytish ehtiyojining kuchayishi [2, b. 88]. Ushbu ikki tendensiya o'rtasidagi nomutanosiblik va ziddiyat yoshlar ongida «qadriyatlar devalvatsiyasi» yoki «aksiologik anomiya» holatini keltirib chiqarishi mumkin. Mumtoz sotsiologik an'anada, xususan, E. Dyurkgeym va R. Merton ta'limotlarida anomiya — bu jamiyatdagi an'anaviy me'yor va qadriyatlarning yemirilishi, ammo yangilarining hali to'liq va institutsional ravishda shakllanib, gurkirab ketmaganligi natijasida yuzaga keladigan ijtimoiy disorientatsiya hamda motivatsion tartibsizlik holatidir [3, b. 112]. Yoshlar o'rtasida bunday anomiyaning oldini olishning yagona samarali yo'li milliy va umuminsoniy qadriyatlarining dialektik sintezini ta'minlay oladigan umumnazariy va ijtimoiy-falsafiy poydevorni barpo etishdan iboratdir.

Qadriyatlar manbai va ijtimoiy-falsafiy mohiyati masalasi mumtoz va zamonaviy falsafaning markaziy muammolaridan biridir. M. Veberning ijtimoiy harakat va ratsionallik nazariyasiga ko'ra, har qanday subyektiv faoliyat inson tomonidan ushbu harakatga berilayotgan ichki ma'no va qadriyatlar tizimi bilan uzviy bog'liqlidir [4, b. 145]. Transformatsiya davrida ushbu ma'no va qadriyatlar tizimi o'zgaruvchan, dinamik va ziddiyatli xarakterga ega bo'ladi. T. Parsons va R. Merton tomonidan ilgari surilgan struktural-funksionalizm yondashuviga ko'ra, ijtimoiy va ma'naviy faollik jamiyat barqarorligi va uning institutlari (oila, ta'lim, huquq, ma'naviyat) o'z funksiyalarini qay darajada samarali bajarayotgani bilan bevosita belgilanadi [5, b. 92]. Tizimda yuzaga keladigan funksional uzilishlar yoki me'yoriy disbalans yoshlar o'rtasida loqaydlik, apatiya yoki, aksincha, destruktiv faollik shakllarining (radikalizm, kiberqaramlik, nigilizm) yuzaga kelishiga olib kelishi mumkin. E. Giddensning strukturallashtirish nazariyasi esa agent (yoshlar) va struktura (institutsional va qadriyatli muhit) o'rtasidagi ikkilikni bartaraf etib, yoshlar qadriyatli muhitni nafaqat aks ettirishi, balki o'z harakatlari va tanlovlari orqali ularni qayta yaratishi va transformatsiyalashini ta'kidlaydi [6, b. 204].

Transformatsiya jarayonida yoshlarni qadriyatlar asosida tarbiyalashning umumnazariy muammolaridan biri — bu an'anaviylik va modernlik (zamonaviylik) o'rtasidagi dialektik nisbatni to'g'ri belgilashdir. Milliy qadriyatlar — bu muayyan xalqning asrlar davomida shakllangan ma'naviy-axloqiy tajribasi, dili, tili, urf-odatlar, tarixiy xotirasi, oila va mahalla an'analari hamda falsafiy-diniy merosini o'zida mujassam etgan ijtimoiy-madaniy koddur. U yoshlar uchun ijtimoiy identifikatsiya va ma'naviy immunizatsiya vazifasini bajaradi. Umuminsoniy qadriyatlar esa milliy chegara va etnik mansublikdan yuqori turuvchi, insoniyat taraqqiyoti davomida e'tirof etilgan inson huquqlari va qadr-qimmat, tenglik, bag'rikenglik (tolerantlik), gumanizm, ekologik mas'uliyat va qonun ustuvorligi kabi universal prinsiplardir. Transformatsiya davrida ushbu ikki qadriyatlar tizimini bir-biriga qarama-qarshi qo'yish yoki ulardan birini absolyutlashtirish o'ta xatarlidir. Milliy qadriyatlarga yo'g'rilgan, ammo umuminsoniy tamoyillardan uzilgan tarbiya yoshlarni etnosentrizm, izolyatsionizm va ksenofobiya yetaklasa, milliy ildizlardan uzilgan, faqat abstrakt umuminsoniy prinsiplarga asoslangan yondashuvlar esa shaxsning o'zligini yo'qotishiga (assimilyatsiyaga) hamda ma'naviy manqurtlashuviga olib keladi [7, b. 67]. Shu sababli ijtimoiy-falsafiy metodologiya ushbu ikki ustun o'rtasidagi uyg'unlikni, ya'ni «milliy ildizlarga tayangan holda global va konstruktiv fikrlash» tamoyilini yoshlar ongiga singdirishni talab etadi.

Yoshlar aksiologik dunyoqarashini shakllantirishda P. Burdye va R. Patnemning «ijtimoiy kapital» hamda «habitus» konsepsiyalari katta metodologik qimmatga ega [8, b. 110]. Habitus — bu insonning ichki moyilliklari, qadrdlovchi qarashlari va o'rganib qolgan yurish-turish qoliqlari majmui bo'lib, u bevosita el ichiga kirish va ulg'ayish jarayonida qaror topadi. Ijtimoiy boylik esa insonning jamiyat orasidagi bog'liqliklar, ishonch rishtalari hamda jamiyat yaratgan imkoniyat va manbalardan foydalana olish quvvatidir. Transformatsiya jarayonida yoshlarda ijtimoiy kapitalning yetarlicha va sifatli shakllanganligi ularning fuqarolik mas'uliyati va ma'naviy-axloqiy barqarorligini mustahkamlaydi. Aksincha, ijtimoiy kapitalning tanazzuli, ya'ni jamiyat va uning institutlariga bo'lgan ishonchning yo'qolishi yoshlar o'rtasida xarakterli bo'lgan jamiyatdan ajralish va ayri holda yashash hamda ekzistensial inqirozlarga zamin yaratadi.

Zamonaviy transformatsion jarayonlarning eng ta'sirchan umumnazariy va sotsiomadaniy omillaridan biri — bu jamiyatning jadal raqamlashtirilishi (digitalizatsiya) va global kibermakonning shakllanishidir. Bugungi yoshlar — «raqamli tubjoylar» bo'lib, ularning dunyoqarashi, qadriyatlar tizimi va ijtimoiy harakatlari tobora ko'proq virtual va raqamli makonda (ijtimoiy tarmoqlar, Telegram, YouTube, Instagram, TikTok va sun'iy intellekt platformalarida) shakllanmoqda [9, b. 74]. Raqamli makon an'anaviy tarbiya institutlari (oila, maktab, mahalla) monopoliyasini tugatib, yoshlarning qadriyatli orientatsiyasiga to'g'ridan-to'g'ri va transchegaraviy ta'sir o'tkazish imkoniyatiga ega bo'ldi. Bu holat, bir tomondan, yoshlarning jahon ilm-fani, umuminsoniy madaniyat va modern axborot resurslariga erishishini yengillashtirsa, ikkinchi tomondan, axborot xurujlari, «feyk» xabarlar, destruktiv g'oyalar, ma'naviy tubanlik va kiberbulling kabi jiddiy xatarlarni keltirib chiqarmoqda. R. Inglehartning madaniy evolyutsiya va qadriyatlar o'zgarishi nazariyasiga ko'ra, postindustrial va axborot jamiyatiga o'tish davrida omon qolish qadriyatlaridan o'z-o'zini namoyon qilish va erkinlik qadriyatlariga o'tish kechadi va ushbu jarayonda axborot muhiti asosiy drayver vazifasini bajaradi [10, b. 210]. Shu sababli raqamli makonda yoshlar tarbiyasining ijtimoiy-falsafiy asoslarini takomillashtirish, ya'ni yoshlarda mediasavodxonlik, tanqidiy idrok, raqamli gigiyena va kibermadaniyatni shakllantirish zamonaviy fan oldida turgan kechiktirib bo'lmaydigan vazifadir.

Transformatsiya jarayonida yoshlarni qadriyatlar asosida tarbiyalashning ijtimoiy-falsafiy muammolari, o'z navbatida, institutsional omillarning samaradorligi bilan ham bevosita bog'liqlidir. Yoshlar tarbiyasining institutsional ekotizimiga oila, ta'lim tizimi, mahalla va jamoatchilik tuzilmalari, davlat va uning yoshlar siyosati institutlari hamda

fuqarolik jamiyati tashkilotlari kiradi. Oila — yoshlar aksiologik tizimining poydevori shakllanadigan va milliy qadriyatlar birinchi manba sifatida avlodlardan avlodga o'tadigan eng birinchi va norasmiy ijtimoiy institutdir. Biroq modernizatsiya va urbanizatsiya sharoitida oila institutining an'anaviy vazifalarida jiddiy transformatsiya va ba'zan inqirozli holatlar kuzatilmoqda. Ota-onalarning iqtisodiy va mehnat migratsiyasiga jalb etilishi, oiladagi kommunikatsiyaning pasayishi, raqamli vositalarning ota-ona va farzand o'rtasidagi ma'naviy muloqot o'rnini egallashi oilaning tarbiyaviy va aksiologik funksiyasini zaiflashtirmoqda [11, b. 15]. Shu sababli oila institutining aksiologik salohiyatini institutsional jihatdan qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish zarurati tug'iladi.

Ta'lim tizimi esa yoshlarni qadriyatlar ruhida tarbiyalashning eng tashkillashtirilgan, maqsadli va tizimli rasmiy instituti hisoblanadi. Zamonaviy transformatsiya sharoitida ta'lim muassasalari shunchaki akademik bilim va professional ko'nikmalar beruvchi maskan bo'lib qolmasdan, balki gumanitar va aksiologik tarbiya markaziga aylanishi lozim. Oliy va o'rta maxsus ta'lim muassasalarida gumanitar fanlar (falsafa, tarix, sotsiologiya, madaniyatshunoslik, axloqshunoslik) orqali yoshlarda tanqidiy fikrlash, ma'naviy immunitet va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish muhim o'rin tutadi [12, b. 104]. Nemis faylasufi Y. Habermasning «kommunikativ harakat» nazariyasi nuqtayi nazaridan yondashilsa, ta'lim muassasalari yoshlar uchun erkin muloqot, dialog va umuminsoniy qadriyatlarni (adolat, tenglik, inson huquqlari) amaliyotda sinash platformasiga aylanishi kerak [13, b. 178].

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan tub islohotlar, «O'zbekiston — 2030» strategiyasining ijrosi va yoshlar siyosati sohasidagi yangilanishlar transformatsion jarayonlarning yorqin namunasidir. Aholisining yarmidan ko'pini yoshlar tashkil etadigan mamlakatda yoshlarning ijtimoiy va ma'naviy faolligini oshirish, ularning intellektual va ma'naviy salohiyatini jamiyat qurilishiga safarbar etish milliy xavfsizlik va barqaror taraqqiyotning strategik omili hisoblanadi [14, b. 12]. O'zbekistonning o'ziga xos ijtimoiy instituti bo'lmish mahalla tizimi va unda «Yoshlar yetakchisi» institutining joriy etilishi, shuningdek, Yoshlar ishlari agentligi faoliyati yoshlar bilan ishlashning mezodialektik va institutsional qolipini yaratdi. Biroq ushbu institutsional tizimda byurokratizm, formalizm va hisobotbozlik elementlarining saqlanib qolayotgani qadriyatlarga asoslangan tarbiya samaradorligini pasaytiruvchi omil bo'lib qolmoqda.

Transformatsiya sharoitida yoshlarni qadriyatlar asosida tarbiyalashning umumnazariy va ijtimoiy-falsafiy muammolarini hal etish va jarayon samaradorligini ta'minlash barcha aksiologik va institutsional omillarning sinergetik (birlashgan va bir-birini to'ldiruvchi) faoliyatini yo'lga qo'yishni talab etadi. Agar ijtimoiy-ma'naviy motivatsiya va institutsional imkoniyatlar o'rtasida disbalans yuzaga kelsa, tarbiya jarayoni deformatsiyaga uchraydi. Ushbu umumnazariy va amaliy muammolarni bartaraf etish hamda qadriyatli tarbiya tizimini takomillashtirish uchun quyidagi ilmiy-metodologik va amaliy tavsiyalarni ilgari surish maqsadga muvofiqdir:

1. Aksiologik-metodologik sohada:

- Milliy va umuminsoniy qadriyatlar taraqqiyotining dialektik sinteziga tayanuvchi, yoshlarning zamonaviy ehtiyojlari hamda global chaqiriqlarga javob beradigan konseptual ma'naviy-tarbiyaviy modelni rivojlantirish;
- Ta'lim tizimining barcha bosqichlarida gumanitar va aksiologik fanlarni o'qitish metodologiyasini takomillashtirish, qadriyatlarni faqat deklarativ (yodlatish) emas, balki refleksiv (tanqidiy anglash va amaliyotda qo'llash) usullar orqali singdirish;
- Yoshlarda «aksil immunitet»ni va mediasavodxonlikni oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy dasturlarni kengaytirish.

2. Institutsional va sotsial-amaliy sohada:

- Oila, ta'lim muassasasi, mahalla va davlat institutlari o'rtasidagi hamkorlikni ma'muriy-byurokratik shakldan samimiy ijtimoiy-sheriklik modeliga o'tkazish;
- Raqamli makonda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni targ'ib qiluvchi, yoshlar uchun jozibador va raqobatbardosh bo'lgan milliy raqamli mediakontentni (zamonaviy filmlar, animatsiyalar, intellektual o'yinlar, ta'limiy platformalar va podkastlar) ishlab chiqarishning institutsional va moliyaviy mexanizmlarini kengaytirish;
- Yoshlarning volontyorlik, ekologik va ijtimoiy-tashabbuskorlik harakatlarida ishtirok etishini rag'batlantirish orqali ularni ijtimoiy kapital va fuqarolik mas'uliyatini oshirish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, transformatsiya jarayonlarida yoshlarni qadriyatlar asosida tarbiyalashning umumnazariy va ijtimoiy-falsafiy muammolarini chuqur tadqiq etish va amaliyotga tatbiq qilish — bu shunchaki o'tmish an'alarini ko'r-ko'rona takrorlash emas, balki milliylik va zamonaviylik, an'ana va innovatsiya o'rtasidagi sinergetik muvozanatni topishga qaratilgan murakkab va uzluksiz jarayondir. Aksiologik va institutsional omillarning muvaffaqiyatli uyg'unlashuvi yoshlarni ma'naviy barkamol, globallashtirish xatarlariga barqaror hamda jamiyatni modernizatsiya qilishning qudratli drayveriga aylantirishni ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev A. A. Transformatsiya jarayonida jamiyat va shaxs munosabatlari dialektikasi. – Toshkent: Fanga xizmat, 2021. – 180 b.
2. Qahhorova Sh. M. Globallashtirish sharoitida yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishning ma'naviy-axloqiy omillari: falsafa fanlari doktori dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2020. – 48 b.
3. Мертон Р. К. Социальная теория и социальная структура / пер. с англ.; науч. ред. З. В. Каганова. – Москва: АСТ; АСТ Москва; Хранитель, 2006. – 873 с. – ISBN: 5-17-029089-6. URL: <https://sci.ru/disk/file/66987>
4. Вебер М. Избранные произведения / пер. с нем.; сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова; предисл. П. П. Гайденко. – Москва: Прогресс, 1990. – 808 с. – ISBN: 5-01-001584-6. URL:

- https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/vebizbr/index.php
5. Парсонс Т. О структуре социального действия / под общ. ред. В. Ф. Чесноковой, С. А. Белановского. – 2-е изд. – Москва: Академический Проект, 2002. – 880 с. – ISBN: 5-8291-0237-4. URL: <https://search.rsl.ru/ru/record/01004483225>
6. Гидденс Э. Устройство общества: очерк теории структуризации. – Москва: Академический Проект, 2005. – 528 с. – ISBN: 5-8291-0629-9. URL: <https://www.iprbookshop.ru/books/36617/details>
7. Jo'rayev N. Jamiyat ma'naviy-ruhiy transformatsiyasi va yoshlar aksiologiyasi // Falsafa va huquq. – Toshkent, 2022. – № 3. – В. 62–67. URL: aniqlanmadi (maqolaning asl nashri mustaqil tasdiqlanmadi).
8. Бурдые П. Социология социального пространства / пер. с фр. Н. А. Шматко. – Москва: Институт экспериментальной социологии; Санкт-Петербург: Алетея, 2007. – 288 с. – ISBN: 978-5-903354-05-4. URL: <https://www.isras.ru/publ.html?id=813&type=publ>
9. Рахимов И. К. Цифровая культура и трансформации ценностных ориентаций молодежи в современном Узбекистане // Социологические исследования. – 2023. – № 5. – С. 54–61.
10. Inglehart R. Cultural Evolution: People's Motivations Are Changing, and Reshaping the World. – Cambridge: Cambridge University Press, 2018. – 288 p. – DOI: 10.1017/9781108613880. URL: <https://doi.org/10.1017/9781108613880>
11. Umarov B. M. Yoshlar sotsiologiyasi: darslik. – Toshkent: Sano-standart, 2021. – 312 b.
12. Xalilov A. X. Fuqarolik jamiyati institutlari va yoshlar: o'zaro ta'sir va rivojlanish tendensiyalari. – Toshkent: Akademnashr, 2019. – 240 b.
13. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Vol. 1: Reason and the Rationalization of Society / translated by T. McCarthy. – Boston: Beacon Press, 1984. – 512 p. – ISBN: 978-0-8070-1507-0. URL: <https://books.google.com/books?id=16ntg728ZdAC>
14. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b. URL: <https://cspu.uz/iangi-zbekiston-strategiiasi>